

КОБИЛІН П.О., старший викладач, Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

АНАЛІЗ ЗАДОВОЛЕННЯ ПОТРЕБ НАСЕЛЕННЯ У ТОРГОВЕЛЬНІЙ МЕРЕЖІ ТА ЗАКЛАДАХ РЕСТОРАННОГО ГОСПОДАРСТВА ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Становлення постіндустріального суспільства передбачає, в першу чергу, зростання ролі сфери послуг [2], яка відіграє дуже багато соціальних і економічних функцій у суспільстві, забезпечуючи потреби населення у необхідних благах та стимулюючи економічний розвиток. Важливими складовими сфери послуг виступають роздрібна торгівля та ресторанне господарство. Заклади цих секторів економіки задовольняють потреби населення у певних товарах. Ступень забезпеченості населення цими закладами свідчить про рівень соціально-економічного розвитку території та добробут населення.

Для визначення забезпечення потреб населення у торговельній мережі та підприємствах ресторанного господарства нами було розраховано частку населення населеного пункту до загальної чисельності населення Харківської області та частки кількості торговельних об'єктів, закладів ресторанного господарства до загальної кількості закладів в області. Частка населення / закладів торгівлі / ресторанного господарства населеного пункту прямо пропорційна відповідному показнику в абсолютному вимірі (чисельності населення, кількості закладів тощо). Від частки торговельних закладів / закладів ресторанного господарства здійснено віднімання частки населення по кожному населеному пункту, що дає можливість виявлення гіпотетично ступеню дефіциту або надлишку пропозиції згаданих закладів. У формалізованому вигляді математичні операції можна відобразити наступним чином (формули 1.1 – 1.4):

$$p_i = \frac{P_i}{P_{\text{пер.}}} 100\% \quad (1.1)$$

Де p_i – частка населення i -го населеного пункту у загальній чисельності населення області;

P_i – чисельність населення i -го населеного пункту;

$P_{\text{пер.}}$ – загальна чисельність населення області;

$$t_i = \frac{T_i}{T_{\text{пер.}}} 100\% \quad (1.2)$$

Де t_i – частка кількості закладів роздрібно торгівлі i -го населеного пункту у загальній чисельності населення області;

T_i – кількість закладів роздрібно торгівлі i -го населеного пункту;

$T_{\text{пер.}}$ – загальна кількість

$$r_i = \frac{R_i}{R_{\text{пер.}}} 100\% \quad (1.3)$$

Де r_i – частка кількості закладів ресторанного господарства i -го населеного пункту у загальній чисельності населення області;

R_i – кількість закладів ресторанного господарства i -го

закладів роздрібно́ї торгівлі населеного пункту;
 області; $R_{\text{рег.}}$ – загальна кількість
 закладів закладів
 ресторанного господарства
 області;

$$\Delta t_{p_i} = t_i - p_i \quad (1.4)$$

$$\Delta r_{p_i} = r_i - p_i \quad (1.5)$$

Δt_{p_i} – різниця часток закладів торгівлі та населення у i -му населеному пункті

Δr_{p_i} – різниця часток закладів ресторанного господарства та населення у i -му населеному пункті.

При:

- $\Delta t_{p_i}, \Delta r_{p_i} > 0$ – надлишок закладів роздрібно́ї торгівлі, ресторанного господарства (пропозиція закладів перевищує потреби населення у них);
- $\Delta t_{p_i}, \Delta r_{p_i} = 0$ – оптимальне забезпечення потреб населення у мережі закладів роздрібно́ї торгівлі, ресторанного господарства;
- $\Delta t_{p_i}, \Delta r_{p_i} < 0$ – дефіцит закладів роздрібно́ї торгівлі, ресторанного господарства (наявна мережа закладів не задовольняє потреби населення у них).

Різниця часток закладів торгівлі, ресторанного господарства та населення дозволяє виявити не тільки ступень забезпечення потреб населення у закладах, а й встановити теоретичну (гіпотетичну) кількість закладів, яка повинна задовольняти його потреби. У цьому випадку теоретична різниця часток закладів торгівлі, ресторанного господарства та населення повинна дорівнювати 0. Розрахунки здійснюються за формулами (формула 1.6 – 1.11):

$$\Delta t_{p_i \text{ теор.}} = t_{i \text{ теор.}} - p_i = 0 \quad (1.6)$$

$$\Delta r_{p_i \text{ теор.}} = r_{i \text{ теор.}} - p_i = 0 \quad (1.7)$$

$$t_{i \text{ теор.}} = \frac{T_{i \text{ теор.}}}{T_{\text{рег.}}} 100\% = p_i \quad (1.8)$$

$$r_{i \text{ теор.}} = \frac{R_{i \text{ теор.}}}{R_{\text{рег.}}} 100\% = p_i \quad (1.9)$$

$$T_{i \text{ теор.}} = \frac{p_i T_{\text{рег.}}}{100\%} \quad (1.10)$$

$$R_{i \text{ теор.}} = \frac{p_i R_{\text{рег.}}}{100\%} \quad (1.11)$$

де:

$\Delta t_{p_i \text{ теор.}}$ – різниця теоретичної частки кількості закладів роздрібно́ї торгівлі (ресторанного господарства) та частки чисельності населення у i -му населеному пункті

$t_{i \text{ теор.}}, r_{i \text{ теор.}}$ – теоретична частка кількості закладів роздрібно́ї торгівлі (ресторанного господарства) у i -му населеному пункті

$T_{i \text{ теор.}}, R_{i \text{ теор.}}$ – теоретична кількість закладів роздрібно́ї торгівлі (ресторанного господарства) у i -му населеному пункті, яка відповідає потребам населення;

На основі розрахунків було отримані наступні результати. У 94 населених пунктах Харківської області спостерігається позитивна різниця між фактичною та теоретичною кількістю закладів роздрібно́ї торгівлі.

Середнє значення різниці складає 36 закладів, при цьому діапазон значень коливається від 1 закладу до 1870 одиниць (у. м. Харкові). У 710 населених пунктах різниця дорівнює 0, що свідчить гіпотетично про оптимальне забезпечення потреб населення у мережі закладів. Цю групу складають в основному маленькі сільські населені пункти. У 936 населених пунктах спостерігається негативна різниця між фактичною та теоретичною кількістю закладів роздрібної торгівлі. Середнє значення різниці складає 4 заклади, при цьому діапазон значень коливається від 1 закладу до 261 одиниці (у. м. Лозова) [1,3,4].

Розподіл закладів ресторанного господарства має наступний вигляд. У 240 населених пунктах Харківської області спостерігається позитивна різниця між фактичною та теоретичною кількістю закладів ресторанного господарства. Середнє значення різниці складає 3 заклади, при цьому діапазон значень коливається від 1 закладу до 384 одиниці (у. м. Харкові). У 1253 населених пунктах різниця дорівнює 0, що свідчить гіпотетично про оптимальне забезпечення потреб населення у мережі закладів. Цю групу складають в основному маленькі сільські населені пункти. У 247 населених пунктах наявна негативна різниця між фактичною та теоретичною кількістю закладів ресторанного господарства. Середнє значення різниці складає 2 заклади, при цьому діапазон значень коливається від 1 закладу до 46 одиниць (у. м. Лозова) [1,3,4].

Таким чином, співвідношення частки чисельності населення та кількості закладів роздрібної торгівлі (ресторанного господарства) дозволяє проаналізувати ступінь задоволення потреб населення у мережі закладів у певному населеному пункті. На прикладі Харківської області встановлено, що у більшості населених пунктів характерний дефіцит закладів роздрібної торгівлі, а за кількість закладів ресторанного господарства – в основному можна констатувати оптимальне співвідношення пропозиції і попиту на заклади.

Список літератури

1. Офіційний сайт Харківської обласної державної адміністрації [Електронний ресурс]. – Режим доступу : [http:// www.kharkivoda.gov.ua](http://www.kharkivoda.gov.ua)
2. Смаль, В. В. Суспільно-географічні основи дослідження постіндустріальної трансформації господарства країн Європейського Союзу : автореф. дис ... д-ра геогр. наук: 11.00.02 / В. В. Смаль. – Київ : Б.В., 2011 . – 40 с.
3. Торговля Харківської області у 2015 році: статистичний збірник / Відповідальна за випуск О.А.Глухова. Харків: Головне управління статистики у Харківській області, 2016. –100 с.
4. Харківська область у 2015 році : стат. щорічник / [Під ред. О. Г. Мамонтової]. – Х.: Головне управління статистики у Харківській області, 2016 . – 534 с.